

Дем'янчук О. І.,
кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту Національного університету «Острозька академія»

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОДИНИЦІ

У статті розкрито теоретичні основи визначення сутності фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці. Обґрунтовано різні наукові підходи до трактування категорії «фінансовий потенціал». Розкрито значення фінансового потенціалу у формуванні фінансових ресурсів адміністративно-територіальної одиниці, а також подано авторське бачення основних складових компонентів фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці.

Ключові слова: фінансовий потенціал адміністративно-територіальної одиниці, компоненти фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці, наукові підходи трактування фінансового потенціалу.

В статье раскрыто теоретические основы к определению сущности финансового потенциала административно-территориальных единиц. Обосновано разные научные подходы к определению финансового потенциала. Раскрыто значение финансового потенциала в формировании финансовых ресурсов административно-территориальной единицы, а также подано авторская точка зрения основных составляющих компонентов финансового потенциала административно-территориальных единиц.

Ключевые слова: финансовый потенциал административно-территориальных единиц, компоненты финансового потенциала административно-территориальных единиц, научные подходы определения финансового потенциала.

The theoretical basis of the essence of the financial potential of political subdivision has been investigated in the article. The author has substantiated different scientific approaches to the interpretation of financial potential. The importance of financial potential in the formation of the financial resources of political subdivision has been proved, and the author's definition of the main components of the financial potential of political subdivision has been defined.

Key words: financial potential of political subdivision, components of the financial potential of political subdivision, scientific approaches to the interpretation of financial potential.

Постановка проблеми. Фінансовий потенціал адміністративно-територіальної одиниці є базовою основою у формуванні фінансових ресурсів місцевими бюджетами, що, своєю чергою, забезпечує сталий соціально-економічний розвиток цих одиниць. Саме тому формування фінансових ресурсів місцевими бюджетами вимагає забезпечення умов ефективного використання фінансового потенціалу в межах адміністративно-територіальних одиниць. Визначення змісту, місця та ролі адміністративно-територіальної одиниці як важливої складової суспільно-територіальної системи країни забезпечує можливість оцінки фінансового потенціалу цих територіальних утворень, а також систему управління ним та його використання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у дослідження категорії «фінансовий потенціал» здійснили зарубіжні та вітчизняні вчені. Так, в економічному словнику за ред. А. І. Архіпова фінансовий потенціал розкрито з макроекономічного погляду як сукупність наявних грошових засобів держави, які можуть бути використані для вирішення якого-небудь завдання, у тому числі засоби, отримані шляхом перерозподілу з одних галузей в інші без переходу критичних меж, тобто без загрози загибелі, руйнування галузей, з яких вилучають фінансові ресурси [28]. Аналогічно, як сукупна можливість держави, його ланок, у тому числі економіки, її комплексів, галузей і підприємств створювати і використовувати різноманітні фонди грошових засобів, включаючи централізовані й децентралізовані, з метою виконання своїх завдань і забезпечення умов відтворення національного господарства і суспільства розкриває сутність фінансового потенціалу П. В. Олейнік [40]. С. С. Шумська стверджує, що фінансовий потенціал є сукупністю фінансових ресурсів (що є у наявності та які можуть бути мобілізовані) усіх сфер та ланок фінансової системи, що утворюються за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел, а також коштів і ресурсів із джерел, які з різних причин є недоступними чи незадіяними в межах часового періоду розгляду, що у цілому характеризують фінансові можливості як окремих суб'єктів економіки, так і країни загалом [22]. Зокрема таке трактування відображає фінансовий потенціал з погляду ресурсної концепції.

Досить широке коло науковців присвячують свої праці дослідженню регіонального аспекту сутності фінансового потенціалу. Так, Г. В. Возняк обґрунтовує фінансовий потенціал регіону як сукупність

фінансових ресурсів, які є в розпорядженні регіональних органів влади та використовуються з метою забезпечення соціально-економічного (поступального) розвитку регіону [24]. Ю. І. Булатова більш детально зазначає на його складові, стверджуючи, що це сукупність залучених та сформованих у результаті господарської діяльності фінансових ресурсів, які надходять у розпорядження працюючих у регіоні суб'єктів економічних відносин і зумовлюють досягнення цілей соціально-економічного розвитку регіону [27]. О. О. Єрмакова ж зазначає, що фінансовий потенціал регіону не тільки фінансові ресурси, якими розпоряджається регіон у цей момент часу, а й ті фінансові ресурси, які можуть бути залучені для виконання функцій регіональних органів влади [29].

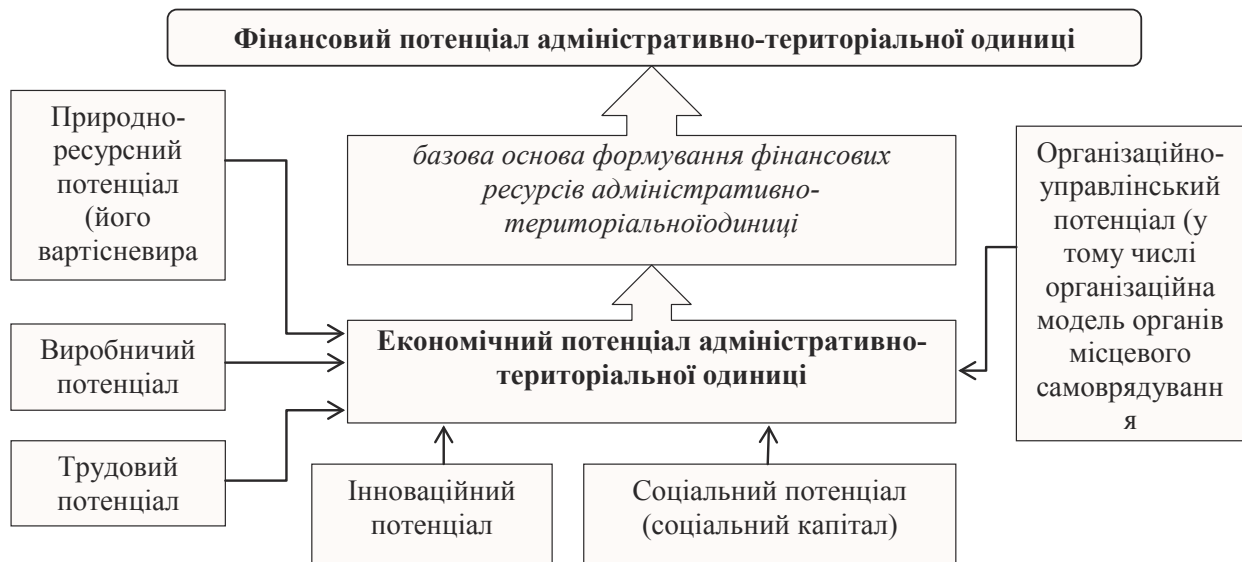
Мета і завдання дослідження. Виходячи із методологічного дослідження поняття «фінансовий потенціал», ми вказуємо на те, що в дослідженнях відсутній на сьогодні системний підхід розгляду цієї категорії на рівні адміністративно-територіальної одиниці. Саме тому метою нашого дослідження є обґрунтування теоретичних основ сутності категорії «фінансовий потенціал адміністративно-територіальної одиниці».

Виклад основного матеріалу. Базовим поняттям для визначення змісту категорії «фінансовий потенціал» є – «можливість», оскільки наявність фінансового потенціалу необов'язково передбачає його ефективне використання та реалізацію поставлених завдань. З огляду на це під потенціалом адміністративно-територіальної одиниці потрібно розуміти можливості залучення та використання наявних та потенційних ресурсів з метою їх ефективного використання. У такому випадку низький потенціал адміністративно-територіальної одиниці означає, що це утворення характеризується обмеженими можливостями щодо розвитку, залучення наявних та потенційних ресурсів. Основу потенціалу адміністративно-територіальної одиниці становить економічний потенціал, що, на думку більшості вчених, є категорією ширшою, ніж фінансовий потенціал [2; 3; 4, с. 27; 5; 6; 7, с. 17; 8, с. 62; 9; 10, с. 76]. Такий підхід у своїй монографії розкриває В. Г. Боронос, стверджуючи, що економічний потенціал є складовою потенціалу території, а фінансовий – складовою економічного [1, с. 138]. Проте, на наш погляд, у цьому трактуванні є суттєві суперечності, якщо фінансовий потенціал розглядається як загальний обсяг фінансових ресурсів, що утворюються за рахунок усіх джерел у межах певної адміністративно-територіальної одиниці [41, с. 444]; як наявність і збалансованість коштів за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел фізичних чи юридичних осіб [42, с. 390] або як поєднання наявних фінансових ресурсів та їх резервів [43, с. 71], тому інвестиційний потенціал є складовою фінансового, а не економічного, як стверджує В. Г. Боронос.

В «Економічному словнику» ця категорія розкривається як «сукупність економічних можливостей держави (групи держав), що можуть бути використані для забезпечення всіх її матеріальних потреб» [2], враховуючи, що матеріальні потреби часто забезпечуються за рахунок використання фінансових можливостей, можна погодитися з автором, що фінансовий потенціал є не просто складовою економічного, а його основою. Ю. В. Кіндзерський стверджує, що економічний потенціал уособлює як досягнутий рівень розвитку, так і можливості подальшого зростання, однак пов'язує їх лише з виробничими силами [3], проте, саме виробничі сили набувають свого вартісного вираження в економічних відносинах і у процесі діяльності забезпечують створення нової вартості. Таким чином, з іншого погляду, окремі складові економічного потенціалу є основою у формуванні фінансового. Виходячи із визначень, можна стверджувати, що у жодному із зазначених визначень не акцентовано увагу на функціональних зв'язках між елементами економічного потенціалу, які формують у цілому економічну систему і є основою для формування фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці (рис. 1.1).

Як видно з рисунка 1.1, розкрито авторське бачення базової основи формування фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці. Сукупність функціональних зв'язків між кожним елементом економічного потенціалу територіальної одиниці є чинником утворення фінансових ресурсів або врахуванням їх вартісної основи, що у системі динамічного розвитку забезпечує сталий соціально-економічний розвиток адміністративно-територіальної одиниці.

Кожен елемент економічного потенціалу адміністративно-територіальної одиниці відображає складну систему економічних відносин, у межах яких формуються фінансові ресурси. Так, зупинимося на кожній зі складових. Природно-ресурсний потенціал адміністративно-територіальної одиниці, який використовується або може бути використаним у майбутньому, на наш погляд, формує не лише матеріальну, а й фінансову основу економічного потенціалу, шляхом його вартісної оцінки. Для формування фінансового потенціалу береться до уваги рентна плата за земельні, водні ресурси, надра землі. Виробничий потенціал характеризує створення валового регіонального продукту в межах адміністративно-територіальної одиниці, на основі якого визначається його податкоспроможність як основа формування фінансових ресурсів місцевих та державного бюджетів.

Рис. 1.1. Базова основа формування фінансових ресурсів адміністративно-територіальної одиниці [розроблено автором]

Трудовий потенціал характеризує якісні та кількісні параметри економічно активного населення, вартісною оцінкою якого є продуктивність праці, а результатом його використання – середній рівень заробітної плати на ринку праці адміністративно-територіальної одиниці. Інноваційний потенціал відображає розвиток інноваційних технологій та продуктів у межах адміністративно-територіальної одиниці, що, своєю чергою, забезпечує залучення додаткових фінансових ресурсів для її розвитку. Соціальний потенціал та соціальний капітал характеризують мережу соціальних зв'язків усіх членів суспільства та характеризують рівень довіри населення до органів місцевого самоврядування та державних органів влади. Соціальний капітал можна обмінювати на інші ресурси (наприклад, владу, престиж, фінанси), з вигодою використовувати в різних ситуаціях і примножувати за рахунок участі в соціальних мережах. В основі цієї категорії лежить концепт довіри – феномен, що сприяє впорядкуванню соціального життя, легітимізації соціальних взаємин [9, с. 205]. Заключним елементом економічного потенціалу є організаційно-управлінський потенціал, який характеризує систему організаційних та управлінських взаємин органів місцевого самоврядування, територіальної громади та інших суб'єктів в межах адміністративно-територіальної одиниці. Саме від ініціативності, професіоналізму органів місцевого самоврядування залежить розвиток територіальної одиниці та ефективне використання фінансових ресурсів та можливостей їх потенційно нарощувати.

Перед тим, як перейти безпосередньо до визначення категорії «фінансовий потенціал», варто розкрити зміст фінансів. О. Д. Василик розглядає цю категорію як сукупність форм і методів формування, розподілу й використання централізованих і децентралізованих грошових фондів із метою виконання функцій і завдань держави, підприємств і населення із забезпеченням умов розширеного відтворення, задоволення соціальних та інших потреб суспільства [11]. Аналогічно розкриває «фінанси» В. М. Федосов – це економічні відносини, пов'язані з формуванням, розподілом і використанням централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів для виконання функцій та завдань господарюючих суб'єктів, а також будь-якої фізичної особи й суспільства загалом й забезпечення умов розширеного відтворення [14, с. 4]. О. Р. Романенко та С. Я. Огородник вказують на те, що – це одна з конкретних історичних форм економічних відносин, функціонування яких пов'язане з об'єктивною необхідністю розподілу і перерозподілу вартості валового внутрішнього продукту [13, с. 7]. Опарін В. М. розглядає фінанси як сукупність грошових відносин, пов'язаних з формуванням, мобілізацією і розміщенням фінансових ресурсів та з обміном, розподілом і перерозподілом вартості створеного на основі їх використання валового внутрішнього продукту, а за певних умов і національного багатства [12]. Узагальнюючи всі визначення, варто вказати на те, що всі ці автори стверджують, що фінанси мають як видиму, зовнішню, форму прояву, так і внутрішній зміст. Видима сторона фінансів проявляється у *грошових потоках*, які рухаються між суб'єктами фінансових відносин. Ці потоки – їх характер і форми, спрямованість і обсяги – є предметом практичної фінансової діяльності. Прихована, змістова, сторона фінансів пов'язана з тим, що відображає ті чи інші грошові потоки, а саме – рух вартості створеного у суспільстві валового внутрішнього продукту, тобто обмінні й розподільні відносини. Від налагодженості цих відносин за-

лежить ефективність економічної системи і розвиток суспільства [11–14]. Таким чином, синтезуючи дві категорії «економічний потенціал адміністративно-територіальної одиниці» та «фінанси», поняття «фінансовий потенціал адміністративно-територіальної одиниці» можна трактувати як сукупність наявних та потенційних фінансових ресурсів, а також можливість їх постійного нарощення у системі економічних відносин, які пов'язані з формуванням, розподілом та ефективним використанням їх у межах адміністративно-територіальної одиниці. Проте поєднання змісту цих двох категорій не дає можливості повністю розкрити сутність поняття «фінансовий потенціал адміністративно-територіальної одиниці». А тому зупинимось на більш детальному дослідженні категорії «фінансовий потенціал». В економічній літературі частіше має місце визначення «фінансового потенціалу підприємства, міста, території, регіону, держави [15–18]. Дослідження тлумачення цих варіантів категорії дозволить виявити його основні характерні риси та особливості, в тому числі які більш характерні для фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці. Так, Л. І. Кирилова визначає фінансовий потенціал підприємства як сукупність взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих елементів, що надають можливість для досягнення запланованих фінансових результатів у поточному періоді та майбутньому [15, с. 300]. Є. І. Волковський стверджує, що фінансовим потенціалом міста потрібно вважати економічну категорію, що динамічно поєднує сформовані фінансові ресурси, які знаходяться під контролем міської влади та можливості їх використання в інтересах громади міста, шляхом управління фінансовими потоками відповідно до міської соціально-економічної політики [19, 137]. М. І. Крупка вважає, що про фінансовий потенціал країни можна судити за таким трьома головними показниками: золотовалютні запаси, розмір державного бюджету та розмір ВВП [16]. На думку З. В. Герасимчук, І. М. Вахович, І. М. Камінської, елементами фінансового потенціалу є джерела фінансових ресурсів економічних суб'єктів – прибуток, амортизація, податки та збори, заощадження, трансферти від нерезидентів [17, с. 175]. Схожу позицію займає С. В. Онишко, однак при цьому резервами фінансового потенціалу вона вважає власні кошти суб'єктів господарювання, резерви сфери державних фінансів, ринку позичкових капіталів (банківського кредитування та фондового ринку), кошти іноземних інвесторів та резерви тіньового сектора [18, с. 164, с. 388–390]. Вперше фінансовий потенціал на рівні адміністративно-територіальної одиниці розглянули А. Г. Загородній та Г. Л. Вознюк. При цьому вони розглядали потенціал на рівні регіону чи адміністративно-територіальної одиниці, стверджуючи, що ця категорія являє собою «загальний обсяг фінансових ресурсів, що утворюється за рахунок усіх джерел у межах адміністративно-територіальної одиниці – області, району, міста, села, селища» [20, с. 700]. Деякі автори формулюють визначення фінансового потенціалу території шляхом переліку його складових. Так, наприклад, Р. О. Прокопенко пропонує розуміти фінансовий потенціал регіону як сукупність фінансових потенціалів усіх розташованих на його території суб'єктів господарювання – фірм, домогосподарств, державних і місцевих органів управління [21]. На наш погляд, визначення фінансового потенціалу як суми фінансових потенціалів його складових є некоректним, оскільки існує досить висока ймовірність подвійного підрахунку його елементів. Крім того, підхід до визначення поняття через його структуру є недостатнім для розкриття його сутності.

У ході дослідження було визначено домінування ресурсного підходу до визначення цієї категорії. В більшості випадків основною складовою фінансового потенціалу є фінансові ресурси, з однієї точки зору це закономірно, тому що це є основа фінансового потенціалу. Проте це досить звужує зміст поняття «фінансовий потенціал», тому що вилучає сукупність економічних відносин та фінансову діяльність у процесі яких формуються і мають можливість формуватися фінансові ресурси. Так, С. С. Шумська, розкриваючи з ресурсного підходу «фінансовий потенціал», стверджує, що це сукупність фінансових ресурсів усіх видів (наявні, потенційні) і мобілізованих з різних джерел (внутрішніх, зовнішніх) [22, с. 59]. Саме твердження «мобілізованих з різних джерел» ще раз підкреслює важливість ємкості у фінансовому потенціалі сукупності економічних відносин та фінансової діяльності, які забезпечують мобілізацію з різних джерел фінансових ресурсів, або їх потенціальні можливості в оптимальному нарощуванні. О. В. Тимошенко у своїй праці стверджує, що з погляду ресурсного підходу фактично відбувається ототожнення понять «фінансовий потенціал» і «фінансові ресурси». Проте між ними існує як взаємозв'язок, так і суттєві відмінності. Якщо фінансові ресурси обмежуються їхнім фактичним обсягом, яким володіє і розпоряджається суб'єкт економіки на певну дату, то фінансовий потенціал включає не тільки їх фактичні обсяги, а й невикористані можливості їх розширення і поповнення в перспективі. Варто зауважити, що фінансові ресурси є лише реальною основою фінансового потенціалу економічного суб'єкта і самі по собі не можуть бути гарантом досягнення цілей економічного розвитку. Адже для реалізації останніх потрібні не тільки ресурсні можливості, а й умови для їх повноцінного й раціонального використання [23, с. 124]. Тому, щоб наочно продемонструвати різницю між «фінансовим потенціалом» та «фінансовими ресурсами», пропонуємо схематичне відображення місця фінансових ресурсів у фінансовому потенціалі

(рис. 1.2). Як бачимо, і потенціал, і ресурси є фінансовими, тому, як було вже зазначено, зміст категорії «фінанси» неможливо розглядати без сукупності економічних відносин та фінансової діяльності, в процесі яких формуються, розподіляють та використовуються наявні чи потенційно можливі грошові кошти.

У ході методологічного дослідження сутності поняття «фінансовий потенціал» ми систематизували визначення цього поняття за такими підходами: ресурсним підходом, системним підходом, підходом із позиції здатності та максималістичним підходом (табл. 1.1).

Рис. 1.2. Фінансовий потенціал адміністративно-територіальної одиниці та місце в ньому фінансових ресурсів [розроблено автором]

Згідно з ресурсним підходом, фінансовий потенціал є сукупністю фінансових ресурсів. Більшість авторів наголошують саме на тому, що фінансовий потенціал становить не лише використовуваний в певний момент часу фінансові ресурси, а й ті, які залишаються незадіяними, але в будь-який момент можуть бути мобілізовані.

Відповідно до визначення цього підходу, потенціал – це ресурси. Таким чином, згідно з ресурсним підходом, фінансовий потенціал характеризується однобічними властивостями. Тому перспективнішим, на нашу погляд, є системний підхід. Який розглядає фінансовий потенціал як загальний обсяг фінансових ресурсів, що утворюються за рахунок усіх джерел у межах адміністративно-територіальної одиниці, і характеризує фінансові можливості території [29]. Тобто ключовою властивістю потенціалу є не ресурс, а «фінансова можливість». Цю ж позицію розкриває також і підхід з позиції здатності. Автори найзмістовніше і найвдаліше виокремлюють ще одну властивість фінансового потенціалу – «здатність» формувати, залучати та ефективно використовувати фінансові ресурси з метою сталого економічного розвитку конкретного суб'єкта. Таким чином, тут варто виділити ще дві властивості: «здатність та можливість» реалізується суб'єктами економічних відносин; оптимізація фінансової системи, а саме її сфер та ланок. Відповідно до максималістичного підходу фінансовий потенціал характеризується такою властивістю як «функціональна можливість». У В. Н. Павлова фінансовий потенціал виступає як максимум функціональних можливостей соціально-економічного розвитку [36], в той час як у А. Б. Ахмедова [37] та Ж. Г. Голодової [35] він постає як максимально можливий обсяг фінансових ресурсів. А. Б. Ахмедов зауважує на важливій характеристиці, яка не була відмічена в жодному з розглянутих визначень: фінансовий потенціал відображає саме гіпотетично доступний обсяг фінансових ресурсів, оскільки такий обсяг ніколи не буде мобілізований [37].

Досить цікавим є підхід до визначення фінансового потенціалу території В. О. Григоренка, який вказує, що це сукупна можливість керівних органів держави і місцевого самоврядування за допомогою застосування управлінських рішень агрегувати й генерувати наявні та потенційні фінансові ресурси економічної системи з метою забезпечення економічного розвитку території в інтересах його населення [39, с. 6]. Тобто автор ставить на першу позицію не наявні або можливі фінансові ресурси, а саме управлінські рішення керівних органів, в межах яких є можливість формуватися цим ресурсам.

Відповідно до всіх цих підходів, визначення фінансового потенціалу стосується території або регіону. Тому детальніше зупинимося на характеристиці становлення поняття «фінансовий потенціал адміністративно-територіальної одиниці».

Таблиця 1.1
Наукові підходи до визначення поняття «фінансовий потенціал»

Науковий підхід	Автор	Трактування визначення
1	2	3
Ресурсний	Возняк Г. В.	сукупність фінансових ресурсів, які є в розпорядженні регіональних органів влади та використовуються з метою забезпечення соціально-економічного (поступального) розвитку регіону [24]
	Бикова В. Г.	сукупність фінансових ресурсів, що беруть участь у виробничо-господарській діяльності, та можливостей їхнього залучення для фінансування майбутньої діяльності й певних стратегічних напрямів розвитку [26]
	Булатова Ю. І.	сукупність залучених та сформованих у результаті господарської діяльності фінансових ресурсів, які надходять у розпорядження працюючих у регіоні суб'єктів економічних відносин і зумовлюють досягнення цілей соціально-економічного розвитку регіону [27]
	Економічний словник за ред. Архіпова А. І.	сукупність наявних грошових засобів держави, які можуть бути використані для вирішення якого-небудь завдання, у тому числі засоби, отримані шляхом перерозподілу з одних галузей в інші без переходу критичних меж, тобто без загрози загибелі, руйнування галузей, з яких вилучають фінансові ресурси [28]
	Єрмакова О. О.	не тільки фінансові ресурси, якими розпоряджається регіон у цей момент часу, а й ті фінансові ресурси, які можуть бути залучені для виконання функцій регіональних органів влади [29]
	Кушхов О. Б., Корчагін Ю. А.	сукупність регіональних грошових фондів, склад, структура і кількісна оцінка яких визначають особливості регіонального розподілу суспільного продукту і можливості внутрішнього фінансування усіх сфер діяльності в регіоні [30]
Системний	Герасимчук З. В.	сукупність фінансових можливостей економічної системи для розвитку в інтересах економічного прогресу [33, с. 24].
	Шумська С. С.	сукупність фінансових ресурсів (що є у наявності та які можуть бути мобілізовані) усіх сфер та ланок фінансової системи, що утворюються за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел, а також коштів і ресурсів із джерел, які з різних причин є недоступними чи незадіяними в межах часового періоду розгляду, що у цілому характеризують фінансові можливості як окремих суб'єктів економіки, так і країни загалом [22]
3 позиції здатності	Тугай Л. В.	здатність до оптимізації зусиль фінансової системи із залучення та використання фінансових ресурсів [32]
	Олейнік П. В.	сукупна можливість держави, його ланок, у тому числі економіки, її комплексів, галузей і підприємств створювати і використовувати різноманітні фонди грошових засобів, включаючи централізовані й децентралізовані, з метою виконання своїх завдань і забезпечення умов відтворення національного господарства і суспільства [40]
	Чуницька І. І.	здатність держави до залучення та ефективного використання фінансових ресурсів з метою забезпечення економічного розвитку [31]
	Боронос В. Г.	це гіпотетична можливість території залучати, створювати та використовувати фінансові ресурси з метою забезпечення її ефективного функціонування та розвитку [1, с. 144]
	Кунцевич В. О.	здатність до оптимізації фінансової системи із залучення та використання фінансових ресурсів [34, с. 127]
Максималістичний	Голодова Ж. Г.	сукупність максимально можливих фінансових ресурсів, а також умов їх залучення, які створюються суб'єктами економіки та органами влади регіону для формування, розподілу та накопичення цих ресурсів з метою забезпечення зростання і соціально-економічного розвитку в довгостроковій перспективі, досягнення певних фінансових результатів [35]
	Павлов В. Н.	максимум (межа) функціональних можливостей соціально-економічного розвитку будь-якого об'єкта управління (країни, регіону, муніципального утворення) в певний період часу з використанням фінансових ресурсів [36]
	Ахмедов А. Б.	максимально можливий обсяг фінансових засобів, гіпотетично доступний для мобілізації усіма підприємствами та організаціями [37]

Вперше це визначення було обґрунтовано у фінансовому словнику під редакцією А. Г. Загороднього. Автор подав це поняття як загальну суму фінансових ресурсів, що утворюються за рахунок усіх джерел у

межах адміністративно-територіальної одиниці (області, району, міста, села, селища) і є показником, який визначає фінансові можливості території [20]. Це трактування фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці є дещо узагальненим, воно не містить дуже важливі компоненти – наявні задіяні фінансові ресурси та можливі або резервні. Тому більш точне визначення цього поняття було подано К. В. Іоненко як органічну єдність наявних фінансових ресурсів та можливостей їх використання в межах певної адміністративно-територіальної одиниці [25]. Аналогічно продовжив трактування поняття І. І. Гринашук., вказуючи, що фінансовий потенціал адміністративно-територіальної одиниці – це сукупність залучених фінансових ресурсів і їх резерви, які можуть бути активовані для забезпечення сталого економічного та соціального функціонування та розвитку адміністративно-територіальної одиниці [38, с. 67].

На наш погляд, всі ці визначення: фінансового потенціалу території, регіону та адміністративно-територіальної одиниці відображають їх багатогранність. У своїй монографії В. Г. Боронос стверджує, що фінансовий потенціал території, регіону є поєднанням таких ключових положень:

- базовою характеристикою потенціалу є «можливість»;
- можливість є саме гіпотетичною, тобто вона необов'язково має бути використана;
- метою реалізації фінансового потенціалу території є просте та розширене відтворення (функціонування й розвиток) цієї території;
- використання, залучення та створення ресурсів уособлюють наявні, незадіяні й нові фінансові ресурси [1, с. 144].

Висновки. На наш погляд, фінансовому потенціалу адміністративно-територіальної одиниці теж характерні ці положення, проте вони містять дуже важливі власні компоненти:

- по-перше, базова характеристика потенціалу – «можливість суб'єкта адміністративно-територіальної одиниці»;
- по-друге, ця можливість реалізується виключно в системі постійних економічних відносин між суб'єктами адміністративно-територіальної одиниці або у процесі їх діяльності;
- по-третє, метою реалізації фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці є формування достатнього обсягу фінансових ресурсів (за можливості власними та залученими коштами) у місцевих бюджетах для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку цих територіальних одиниць;
- по-четверте, у процесі формування та ефективного використання фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці основним завданням постає створення моделі управління ним.

Таким чином, підсумовуючи вищезазначене, фінансовий потенціал адміністративно-територіальної одиниці – це сукупна можливість суб'єктів адміністративно-територіальної одиниці в межах стійких економічних відносин формувати, розподіляти та ефективно використовувати фінансові ресурси для виконання органами місцевого самоврядування основної функції – забезпечення сталого соціально-економічного розвитку територіальної одиниці. Ключовими компонентами якого є: можливість формування фінансових ресурсів, достатній їх обсяг, функціонування системи стійких економічних відносин між суб'єктами адміністративно-територіальної одиниці та модель ефективного управління фінансовим потенціалом.

Література:

1. Боронос В. Г. Методологічні засади управління фінансовим потенціалом території : монографія / В. Г. Боронос. – Суми : Сумський державний університет, 2011. – 310 с.
2. Економічний словник / за ред. П. І. Багрія, С. І. Дорогунцова. – К. : Гол. ред. УРЕ АН УРСР, 1973. – 624 с.
3. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку / Ю. В. Кіндзерський, М. М. Якубовський, І. О. Галиця та ін.; за ред. канд. екон. наук Ю. В. Кіндзерського; НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. – К., 2009. – 928 с.
4. Лапин Е. В. Экономический потенциал предприятия : монография / Е. В. Лапин. – Сумы : ИТД «Университетская книга», 2002 – 310 с.
5. Степанов А. Я. Категория «потенциал» в экономике [Электронный ресурс] / А. Я. Степанов, Н. В. Иванова. – Режим доступа : <http://www.marketing.spb.ru/read/article/a66.htm>
6. Самоукин А. И. Потенциал нематериального производства / А. И. Самоукин. – М. : Знание, 1991. – 243 с.
7. Экономический потенциал развитого социализма / Б. М. Мочалов, Ф. М. Русинов, Д. К. Шевченко и др.; под ред. Б. М. Мочалова – М. : Экономика, 1982. – 278 с.
8. Новиков Ю. Н. Сравнительная оценка методов расчета ресурсного потенциала / Ю. Н. Новиков, З. Я. Балабас // Оценка производственного потенциала в хозяйственном механизме АПК / под ред. В. И. Шилы. – Харьков : ХСХИ, 1990. – 141 с.
9. Фигурнов Э. Производственный потенциал социалистического общества / Э. Фигурнов // Политическое самообразование. – 1982. – № 12.
10. Игнатовский П. Экономический потенциал и условия действительности хозяйственного механизма / П. Игнатовский // Плановое хозяйство. – 1980. – № 2. – С. 70–76.

11. Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник / О. Д. Василик. – К. : НІОС, 2000. – 416 с.
12. Опарін В. М. Фінанси (загальна теорія) : навчальний посібник / В. М. Опарін. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : КНЕУ, 2005. – 240 с.
13. Романенко О. Р. Фінанси : підручник / О. Р. Романенко. – К. : Центр навч. літ., 2009. – 312 с.
14. Юхименко П. І., Федосов В. М., Лазебник Л. Л. та ін. Теорія фінансів : підручник / за ред. проф. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.
15. Кирилова Л. І., Тодорова Д. Д. Фінансовий потенціал підприємства та його складові / Л. І. Кирилова, Д. Д. Тодорова // Сталій розвиток економіки. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – С. 298–301
16. Крупка М. І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України. – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2001. – 608 с.
17. Герасимчук З. В., Вахович І. М., Камінська І. М. Фінансова політика сталого розвитку регіону : монографія / Герасимчук З. В., Вахович І. М., Камінська І. М. – Луцьк: Насдтир'я, 2006. – 220 с.
18. Онишко С. В. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку : монографія / С. В. Онишко. – Ірпінь : національна академія ДПС України, 2004. – 434 с.
19. Волковський Є. І. Теоретичні підходи до визначення сутності та складу фінансового потенціалу міста / Є. І. Волковський // Фінанси, облік і аудит. – 2010. – № 15. – С. 136–139.
20. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – К. : Знання, 2007. – 1072 с.
21. Прокопенко Р. А. Оценка и направления развития фінансового потенциала региона : автореф. дис... канд. екон. наук / Р. А. Прокопенко. – Волгоград, 2008. – 25 с.
22. Шумська С. С. Фінансовий потенціал України: методологія визначення та оцінки / С. С. Шумська // Фінанси України. – 2007. – № 5. – С. 55–64.
23. Тимошенко О. В. Фінансовий потенціал як основа соціально-економічного розвитку територіальної громади / О. В. Тимошенко // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2012. – № 1 (13). – С. 123–126.
24. Возняк Г. В. Фінансовий потенціал регіону та проблеми його оцінки [Електронний ресурс] / Г. В. Возняк. – Режим доступу : http://www.gusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/66671.doc.htm.
25. Іоненко К. В. Формування та оцінка фінансового потенціалу регіону : автореф. дис... канд. екон. наук / К. В. Іоненко. – Київ, 2007. – 24 с.
26. Бикова В. Г. Оцінка та планування фінансово-економічного потенціалу підприємств загальнодержавного значення: автореф. дис... канд. екон. наук / В. Г. Бикова. – Київ, 2006 – 24 с.
27. Булатова Ю. И. Формирование фінансового потенциала инвестиционной деятельности субъекта Российской Федерации: автореф. дис... канд. екон. наук / Ю. И. Булатова. – Оренбург, 2011. – 21 с.
28. Экономический словарь / под ред. А. И. Архипова. – М. : Проспект, 2001. – 190 с.
29. Ермакова Е. А. Финансовый потенциал региона: стратегия формирования и использования : дис... канд. екон. наук / Е. А. Ермакова. – Саратов, 2001. – 182 с.
30. Зенченко С. В. Формирование и оценка регионального фінансового потенциала устойчивого развития экономики территории: теория и методология: дис... д-ра екон. наук / С. В. Зенченко. – Ставрополь, 2009. – 391 с.
31. Чуницька І. І. Бюджетно-податкові важелі формування фінансового потенціалу держави : автореф. дис... канд. екон. наук / І. І. Чуницька. – Податкова академія України. – Ірпінь, 2009. – 18 с.
32. Тугай Л. В. Економічна сутність фінансового потенціалу регіону та його оцінка / Л. В. Тугай // Регіональна економіка. – 2007. – № 1. – С. 245–249.
33. Герасимчук З. В. Управління фінансовими ресурсами регіону : монографія / З. В. Герасимчук, І. М. Вахович, І. М. Камінська. – Луцьк : Надтир'я, 2005. – 172 с.
34. Кунцевич В. О. Поняття фінансового потенціалу розвитку підприємства та його оцінки / В. О. Кунцевич // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 7. – С. 123–130.
35. Голодова Ж. Г. Формирование и управление финансовым потенциалом региона в целях обеспечения его экономического роста : автореферат дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.10 / Ж. Г. Голодова. – Москва, 2010.
36. Павлов В. Н. Факторы роста и модернизации фінансового потенциала региона / В. Н. Павлов // Финансы. – 2011. – № 7. – С. 62–64.
37. Ахмедов А. Б. Финансовый потенциал региона и его использование в системе межбюджетных отношений : автореф. дис... канд. екон. наук / А. Б. Ахмедов. – Махачкала, 2005. – 27 с.
38. Гринашук І. І. Фінансовий потенціал адміністративно-територіальної одиниці: сутність, проблеми розвитку та оцінювання / І. І. Гринашук // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2009. – № 26. – С. 66–72.
39. Григоренко В. О. Бюджетно-податкове формування фінансового потенціалу території: автореф. дис... канд. екон. наук / В. О. Григоренко. – Львівська державна фінансова академія. – Львів, 2013. – 19 с.
40. Олейник П. В. Формирование фінансового потенциала инвестирования экономики региона : автореф. дис. канд. ... екон. наук / П. В. Олейник. – Москва, 2009. – 19 с.
41. Фінансово-економічний словник / упоряд. : А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – Львів : Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2005. – 714 с.
42. Ватченко О. Б. Науково-методичні засади соціально-економічного розвитку потенціалу регіону: аспекти якості життя : монографія / О. Б. Ватченко ; Дніпропетр. держ. фін. акад. – Д. : ДДФА, 2010. – 116 с.
43. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.